

רשק
שיעורי
תורה

היכלי תורה

יום וערש"ק קרח כב סיון תשע"א ♦ דף היומי בבלי: מנחות קז ירושלמי: עירובין מא

וידבר אל קרח ואל כל עדתו לאמר בקר וידע ה' את אשר לו..

ברש"י: עתה עת שכרות הוא לנו, ולא נכון להראות לפניו.

הדחיה שדחה משה רבנו את קרח ועדתו לבקרו של יום המחרת, בנימוק שעתה היא עת שכרות, יש לפרשה מפני שאמר להם להקטיר קטרת, ושתויי יין פסולים לעבודה.

דבריו של משה רבנו נכנסו באזניהם של קרח ועדתו והאמינו בהם, מפני שראו בנדב ואביהוא שמתו מפני שהקטירו קטרת כשהיו שתויי יין, וכמו שדקדקו חז"ל ממה שנסמכה פרשת שתויי יין לפרשת מיתתם של בני אהרן. שמא תתמה, קרח ועדתו שחלקו על משה רבנו ונבואתו, מה ראו לקבל את דבריו בזה, שאכן זו היתה הסבה למותם של נדב ואביהוא, והלא כמה טעמים נאמרו שבגללם נענשו, ואולי מתו בגלל אחד מהטעמים האחרים, ומדוע נתרצו לדחות את הקטרת הקטרת.

ברם, שני הטעמים האחרים שנאמרו למותם של בני אהרן, לא יכולים היו בשום אופן להתקבל על דעתם של קרח ועדתו. הטעם האחד, שמתו לפי שהורו הוראה בפני משה רבם, אי אפשר שיתקבל על דעתם של אותם שכפרו ומרדו במשה רבנו. גם הטעם השני שמתו מפני שהקטירו קטרת זרה אשר לא צויה אותם, היה בניגוד למה שהתריסו בפני משה רבנו ואמרו 'כי כל העדה כלם קדשים', וכולם ראויים להקטיר קטרת.

לפי ששני הטעמים האחרים למותם של נדב ואביהוא היו ההיפך הגמור ממה שטענו הם, על כרחם הודו שהיתה מיתתם בגלל שהקטירו כשהיו שתויי יין.

עפ"י פנים יפות

נושאי הדף בעלון

הגבהת בית הכנסת על ידי נעיצת יתד בגגו.....מנחות קז

נדרה להדליק נרות קטנים ורוצה להחליף לפחות וגדולים.....מנחות קח

קביעת הלכה על פי נבואה קודם הפטירה.....מנחות קט

לימוד פרשת קרבנות בלילה.....מנחות קי

שחיטה ע"י זקן.....מנחות קיא

חילוני, אם הוא בכלל תינוק שנשבה.....מנחות קיב

איסור חתנות עם מומר.....מנחות קיג

כפתור ופרח.....עמוד 5

הגבהת בית הכנסת על ידי נעיצת יתד בגגו

כתב בשו"ע (או"ח סי' קנ"ב), שאין בונים בית הכנסת אלא בגובהה של עיר, ומגביהים אותו שיהיה גבוה יותר מכל בתי העיר שמשמשים בהם. וכתב הרמ"א (ס"ג) שאם ביהכ"נ גבוה יותר משאר בתי העיר בקרן אחד מקרנותיו די בזה. וכתב במגן אברהם (סק"ג), שמה שיש קצת שמגביהים את בית הכנסת משאר הבתים על ידי שתוחבים קרן ברזל בקרן אחת, לא הועילו בכך כלום, וצריך להגביה את בית הכנסת משאר הבתים, בבנין, כגון גג או עליה.

והנה בסוגייתנו הובא, שהנודר להביא ברזל לבית המקדש מביא לכליה עורב, ופירש רש"י (ד"ה כליה), שהיו מסמרות חדים תחובים בראש גג ההיכל, לכלות העורבים שלא יישבו עליו. ובמסכת מדות (פ"ד מ"ו) נחלקו תנאים בענינו, לדעת תנא קמא היה על גג ההיכל מעקה בגובה ג' אמות ועליו כליה עורב בגובה אמה, והיה משלים מאה אמות שצריך להיות מדת גובהו של היכל. ורבי יהודה סובר שהכליה עורב אינו עולה ממידת גובה ההיכל, אלא היה מעקה בגובה ד' אמות. וכתב בניזירות שמשון (על המג"א שם) שלכאורה דברי המגן אברהם תלויים במחלוקת רבי יהודה ותנא קמא, שלדעת תנא קמא שסובר שהכליה עורב עולה ממידת גובה ההיכל, נמצא שגם מסמרות התקועים בגג ההיכל חשובים הם מגובהו, ואם כן גם לענין בית הכנסת יועיל היתד התקוע בראש גגו להחשיבו כגובה יותר משאר בתי העיר. ולדעת רבי יהודה שהכליה עורב לא היה מן המנין, מבואר שאין מונים לגובהו של היכל אלא את המעקה וכיוצא בו שהם מכלל בניינו, ולא את היתדות התקועים בגגו, ולדעתו צדקו דברי המגן אברהם שיתד התקוע בגג בית הכנסת אינו מועיל להחשיבו בכך כגובה יותר משאר גגות העיר. וכיון שההלכה כתנא קמא אם כן אין ההלכה כדברי המגן אברהם.

אך במשנת יוסף (בית הכנסת, סי' א אות ז) כתב, שאפשר שדווקא יתדות רבים סמוכים זה לזה נמנים לדעת תנא קמא עם גובה הבית, שהרי הכליה עורב היו בו יתדות רבים הסמוכים זה לזה. ועדיין אין ללמוד מדבריו שמועיל גם יתד יחידי התקוע בקרן אחת של בית הכנסת, ובאופן זה שבו דיבר המגן אברהם, אפשר שהכל מודים שאין מועיל יתד זה להגביה את בית הכנסת על שאר הבתים.

ובמנחת אלעזר (שו"ת, ח"א סי' נז) צידד, שאף המגן אברהם מודה שאם תוקע על הגג דבר העשוי לשם נוי, מועיל אפילו כשאינו נצרך לתשמיש [ואפשר שכליה עורב הוא בכלל זה כיון שמועיל לנו]. ועל פי זה כתב, שאם יעשה דגל יפה או בנין כעין מגדל יועיל, ורק על עמוד ברזל שפוד פשוט כתב המגן אברהם שאינו מועיל. אך כתב שבזמנינו יצא שכרו בהפסדו אם יעמיד דגל או כעין מגדל על בית הכנסת, כיון שזו דרך המתחדשים בעונותינו הרבים שעושים כן כדי להתדמות להיכלות של האומות, ועל כן אין להתיר לעשות כן, ועדיף לעשות שפוד פשוט שמועיל בזה במקום הדחק, וכמו שכתב בפרי מגדים (א"א שם), וזה נחשב למקום הדחק שלא להתדמות למתחדשים.

ולמעשה נהגו בכמה קהילות להגביה את בית הכנסת על ידי יתד, ושלא כדברי המגן אברהם, וכמו שכתב החוות יאיר בספרו מקור חיים (על המג"א שם) שראה שכן עשו בק"ק פרנקפורט ובק"ק פולדא.

נדרה להדליק נרות קטנים ורוצה להחליף לפחות וגדולים

בשו"ת עצי חיים (או"ח סי' כב) נשאל בדבר אשה שהיתה רגילה להדליק בכל שבת כ"ו נרות, וכיון שהיתה דחוקה במעות ולא השיגה ידה להדליק נרות גדולים היתה מדליקה נרות קטנים, ונפשה בשאלתה שכיון שבבואה לסעודה לאכול נכבים הנרות מחמת קטנותם, מבקשת היא לגרוע ממנין הנרות ולהדליק תמורתם נרות גדולים, שישוו במשקלם לנרות שהדליקה עד עכשיו.

וכתב, שלכאורה יש ללמוד דין זה מסוגייתנו, ששנינו שהנודר להביא שני שוורים אלו עולה, ונפל בהם מום, לדעת תנא קמא יכול להביא בדמי שניהם שור אחד אחר, ורבי אוסר. ובגמרא (ע"ב) ביארו טעמו של רבי, משום שחשוב כמי שנדר להביא קרבן גדול והביא קרבן קטן. ופירש רש"י (ד"ה גדול), שבכל מקום שנים חשובים מן האחד, אפילו כשהאחד גדול כמו השנים יחד. ומבואר שבמקום ששני קרבנות יחד שוים במחירם לקרבן אחד גדול, חשוב יותר להביא את השנים הקטנים מלהביא אחד גדול, ואם כן לדעת רבי יש לומר שחשוב יותר להרבות בנרות קטנים מלהדליק נרות גדולים מועטים. ותנא קמא שחולק על רבי, סובר שכיון שנפל מום בשוורים אלו נסתלק נדרו, ולכן יכול להביא שור אחד גדול, אך בעיקר הדין מודה הוא לרבי ששני קרבנות קטנים חשובים יותר מקרבן אחד גדול.

אך כתב שיש לדחות ראייה זו, שבקרבנות מקיים את המצוה בקרבנות הקטנים ובקרבן הגדול בשוה, אבל בנרות שבת אם תדליק בנרות הקטנים לא יהיו נרות דולקים בשעת הסעודה, ובשעה זו אינה מקיימת שום מצוה בנרות, ואם כן מסתבר יותר שהנר הגדול חשוב יותר מהנרות הקודמים, שבו יכולה היא לקיים את המצוה בזמן שלא היתה יכולה לקיימה בנרות הקטנים, ומה גם ששעה זו היא שעת הסעודה שצריך שיהיו נרות דולקים בה משום שלום ביתו (שבת כג:), ואפילו אם יהיה נר אחד דולק מ"מ יש הנאה יותר ועונג שבת אם יהיה אורה הרבה כמבואר בשו"ע (או"ח סי' רסג"ח). וכתב, שיש לדון בזה בנידון שדנו האחרונים במי שנזדמנו לו שני אופנים לקיים מצוה, האחת היא לקיימה מיד אך בפחות הידור, והשנית היא להמתין ולקיימה אחר כך ואז יוכל לקיימה ביותר הידור [נתבאר בפניני הלכה זבחים (נא)]. ואף כאן אם ידליק את הנרות הקטנים יקיים מצוה מיד ובפחות הידור, ואם ידליק בנרות גדולים יקיים מצוה לאחר זמן וביותר הידור. ועיי"ש עוד כמה שצידד בזה.

ובשם ישראל (פעלדמאן, סי' ט סק"ב) נשאל בכיוצא בזה, באשה שהדליקה עד עתה כ"ז נרות, ורובם קטנים ועשו ריח רע בביתה, ולכן רצונה לשנות להדליק נרות גדולים במספר פחות שיחזיקו כמשקל כ"ז הנרות הקטנים. וציין לדברי העצי חיים, וכתב שבנידון זה כיון שאין מדליקים בעטרן מפני שיש לו ריח רע (שו"ע או"ח סי' רסד"ג), אף על פי שנרות הקטנים שלנו אינם בכלל כיון שאין ריחם רע ביותר כמו עטרן, מכל מקום יש לצרף סברא זו ולומר שתדליק בנרות הגדולים, שהרי מצוה לעשות נרות גדולים ארוכים שידלקו עד אחרי הסעודה, כמו שכתב המגן אברהם (סי' רסג"ט ס"ק טז) ובלבושי שרד (שם), ולכן מותר לשנות. וליתר שאת תישאל על נדרה ויתירו לה. וע"ע במה שכתבו בזה בבנין צבי (ח"ב סי' פד) ובשרגא המאיר (ח"ב סי' עד) ובספר כבוד השבת (עמוד תכ).

יום ראשון כד סיון

מנחות קט

קביעת הלכה על פי נבואה קודם הפטירה

בסוגייתנו הובאו דברי רבי יהושע בן פרחיה שפירושים סתום, והתוספות (ד"ה בתחילה) הביאו שרבינו קלונימוס הגיהם בשעת פטירתו, והוא אחד משלושה דברים שהגיה כמפי הנבואה בשעת פטירתו.

ובספר אור פני יצחק (קונטרס אחרון אות יא) הביא בשם בעל ספר מאה שערים, שהעיר בזה מדברי הכסף משנה (טומאת צרעת פ"ב ה"ט), שביאר מה שהרמב"ם לא פסק כדברי רבה בר בר חנה (בבא מציעא פג.). בענין שיער לבן שקדם לבהרת, שהוא משום שדברי רבה בר בר חנה היו קודם פטירתו, ודברים שהחכם אומר בשעת יציאת נשמתו אין פוסקים הלכה על פיהם, והם בכלל 'לא בשמים היא'.

וכתב **החתם סופר** (שו"ת, או"ח ס"ו רח) שמדברי הכסף משנה הללו יצא דין חדש, שכל דבר שאמרו תלמיד חכם סמוך לסילוקו מן העולם הוא בכלל 'לא בשמים היא' ואין פוסקים הלכה על פיו, וכתב שהוא דבר חדש ותמוה בלי טעם וסברא.

ובספר פלאות עדותיך (סי' א אות י) ביאר את דברי הכסף משנה על פי המבואר בזוהר (ויחי ריח): שבשעת מיתה האדם מתעלה ממדרגותיו וזוכה להארה ולגילויים, וזה מרומז בכתוב 'תוסף רוחם יגועון ואל עפרם ישובון' (תהלים קד כט), שבשעה שכן אדם עומד למות והדין שורה עליו לצאת מעולם הזה, נוספת בו רוח עליונה שלא היתה בו כל ימיו, וכיון שהיא שורה עליו ודבקה בו רואה הוא באמצעותה מה שלא זכה לראות כל ימיו.

ועל דרך זה כתב הרמב"ם במורה נבוכים (ח"ג פנ"א), שכשיבוא האיש השלם בימים ויקרב למות, תוסיף ההשגה ההיא תוספת עצומה, ותרבה השמחה בהשגה ההיא והחשק למושג, עד שתפרד הנפש מן הגוף אז בעת ההנאה ההיא.

ועל פי זה ביאר בפלאות עדותיך, שנמצא שבאותה שעה כבר אין הכרעתו של האדם מכל השכל האנושי אלא מכל ההשגה היתרה שזכה לה, ולכן כתב בכסף משנה שהוא בכלל 'לא בשמים היא'. וכיון שנתפרש הטעם בזה משום שבשעה זו אין הכרעתו על פי השכל האנושי, א"כ אם יאמר באותה שעה דבר שהוכרע אצלו לפני כן, אין זה בכלל 'לא בשמים היא'.

ועל פי זה דן בדברי התוספות, שיש לומר שרבינו קלונימוס אמר שהגיה על פי שכלו ולכן קיבלו התוספות את דבריו, אך העיר מלשון התוספות שכתבו שהיו הדברים כדברי נביאות, ומשמע שאז חידש את הדברים בהשגה הדומה לנבואה, ואם כן עדיין קשה איך קיבלו את דבריו והרי 'לא בשמים היא'.

אך המגיה **לשו"ת תורה מן השמים** (עמוד מהערה ח) ציין בזה לדברי התוספות (עירובין ס: ד"ה אין אלו אלא דברי נביאות), אומר ר"י, שבכל מקום שאומר 'אין אלו אלא דברי נביאות' הרי זה לשבח, כלומר אין חכמה כזו שמבין לחלק כל כך סברא מועטת וברוח הקודש אמר, וכמו שאמרו (בבא בתרא יב.). מיום שחרב בית המקדש ניטלה נבואה מן הנביאים וניתנה לחכמים [ועיין רמב"ן בבא בתרא שם]. ואם כן אין כוונת התוספות לומר שהיו הדברים כנבואה, אלא שהיתה בהם חכמה עמוקה.

יום שני כה סיון

מנחות קי

לימוד פרשת קרבנות בלילה

בגמרא דרשו הכתוב 'שיר המעלות הנה ברכו את ה' כל עבדי ה' העומדים בבית ה' בלילות' (תהלים קלד א), מהו 'בלילות', אמר רבי יוחנן אלו תלמידי חכמים העוסקים בתורה בלילה מעלה עליהן הכתוב כאילו עוסקים בעבודה.

'לעולם זאת על ישראל' (דה"י ב' ב' ג), אמר רב גידל אמר רב זה מזבח בנוי ומיכאל שר הגדול עומד ומקריב עליו קרבן, ורבי יוחנן אמר אלו תלמידי חכמים העוסקים בהלכות עבודה מעלה עליהם הכתוב כאילו נבנה מקדש בימיהם.

וכתב רב האי גאון בתשובה שהובאה בספר האשכול (הלכות ברכות השחר ד:), ובתשובות הגאונים מוסאפיה סי' ק) על פי סוגייתנו שבה נסמכו ב' השמועות של רבי יוחנן זו לזו, שחובה על תלמידי חכמים לעסוק בתורה בלילה ובענין קרבנות דווקא.

ומשמע מדבריו שגם העוסק בפרשת קרבנות בלילה מעלה עליו הכתוב כאילו נבנה המקדש בימיו והקריב בו קרבנות, וכן נקט בדעתו ברוח חיים (סי' א ס"ק טו) שכוונתו היא לעסוק בתורת הקרבנות בלילה.

והנה **בשו"ע** (או"ח סי' א ס"ה) כתב שטוב לומר פרשת העקידה ופרשת המן ועשרת הדברות ופרשת עולה ומנחה ושלמים וחטאת ואשם, ומבואר בבית יוסף (ד"ה וטוב) שמקורו בכמה סוגיות בש"ס העוסקות בשבח הלימוד בפרשת הקרבנות, וביניהן סוגייתנו. וכתב הטור שפרשת הקרבנות טוב יותר לאומרה ביום שהם במקום הקרבת הקרבן שזמנו ביום, ומקור דבריו ברא"ש (שו"ת, כלל ד ס"א) לענין פרשת התמיד, ולדעת הטור הוא הדין לכל הקרבנות בין קבועים בין שאינם קבועים שטוב לאמרם ביום כיון שאין זמנם אלא ביום, וכן כתב **הכלבו** (סי' ב).

וכתב במשנה ברורה (ס"ק יז), שרק פרשת הכיור ופרשת תרומת הדשן יכול לומר קודם היום כיון שעבודות אלו נעשו בבית המקדש קודם אור היום, ואם אין לו פנאי יכול לומר גם פרשת הקרבנות בלילה.

וכתב **הב"ח** (או"ח סי' א ס"ו), שממה שכתב הטור הלשון שטוב לומר פרשת קרבנות ביום, משמע שגם בלילה טוב לעסוק בפרשת הקרבנות, ויתנו לו שכר על כך כקורא בתורה, אבל ביום טוב יותר לקרות בפרשת הקרבנות, שבזה מעלים עליו גם כן כאילו הקריב קרבן. ולכאורה הוא שלא כדברי רב האי גאון.

אך **בברכי יוסף** (שם ס"ק יג) כתב שאפילו אם לומד פרשיות הקרבנות בלילה קודם אור היום, מעלה עליו הכתוב כאילו הקריב הקרבנות ביום, שכשם שמעלה עליו הכתוב כאילו הקריב במקום הראוי כך מעלה עליו הכתוב כאילו הקריב בזמן הראוי. והוא כמשמעות דברי רב האי גאון הנזכרים. ועל דרך זה כתב **בחקרי לב** (סוף סי' א).

אך **בנוה שלום** (סק"ח) כתב שמה שמעלה עליו הכתוב כאילו הקריב במקום הראוי להקריב, הוא משום שאנוסים אנחנו ואיננו יכולים להקריב קרבנות במקומם, אבל בקריאה בלילה אין אנחנו אנוסים, ויכולים אנחנו לקרות הפרשיות ביום, ולכן אין לקרותם בלילה. וע"ע במה שכתב כעין זה בלב חיים (שו"ת, ח"א סי' יב).

שחיטה ע"י זקן

במרדכי בריש סוגיין כתב, שראה בהלכות שחיטה שהביא רבי אלדד הדני, שזקן שעברו עליו שמונים שנה פסול מלשחוט. והעיר על כך המרדכי שהוא חומרא בעלמא ואין נוהגים כך.

בשמלה חדשה (סי' א ס"ק סד) כתב בשם האגור שכתב כדברי רבי אלדד הדני שזקן בן שמונים לא ישחוט, והוסיף על כך השמלה חדשה שכל שכן בדורות אלו שגברה החולשה, ואפילו בפחות משמונים צריך דקדוק לפי ראות עיני המורה.

בשו"ת מאיר נתיבים (סי' עו, הו"ד בפ"ת יו"ד סי' א ס"ק יב) כתב שראוי לתקן בדורות האלו שנחלשו הכוחות, לתקן למיגדר מילתא שעכ"פ משבעים שנה ואילך לא ישחוט שום אדם, אע"פ שהוא עדיין בכוחו משום לא פלוג, וגם עד שבעים צריך בדיקה גדולה ומחוייבים הרבנים להשגיח על זה שהשוחטים הבאים בימים יבואו לפנייהם מפעם לפעם לנסותם כי קרוב הדבר להתקלקל והם בעצמם אינם מרגישים בזה אם ידיהם רותתים. **וביד אפרים** (שם ס"ה) כתב שלעת הזקנה יוכל להיות שהתהפכו החושים בזמן מה ברפיון ידים. **והב"ח** (הו"ד בבאר היטב ס"ק כז) כתב, שמי שתש כוחו לא ישחוט אף אם הוא בן חמישים שנה.

אולם הביא הפ"ת שבשו"ת תשובה מאהבה השיב להכשיר שו"ב אפי' בן מאה שנה, כי אין שנים פוסלים בשו"ב. **ובשאלת שלום** (מהדו"ת סי' קנב) כתב, שאם אנו רואים שיפה כוחו של השוחט וידיו אמונה, אין לחוש לו כלל, ואין לנו להוסיף גזירות מעצמינו משום לא פלוג, ומותר לו לשחוט אף אם הוא גדול מבן שבעים שנה.

ובדרכי תשובה (שם ס"ק קע"ג) מביא דברי התבואות שור שכתב שהכל לפי מה שהוא השו"ב, וכפי ראות עיני המורה. **ובבית דוד** (סי' א יסו"ב ס"ק ה) כתב שזקן מופלג לא ישחוט, והביא בשם המנחת יוסף שמכל מקום אין למדים מן הכלל, ובעל הדרישת זאב העיד על זקנו בעל מחבר ספר זבח שמואל שהיה זקן בן פ"ה שנה ושחט עד שמונה ימים לפני מותו כי היה בשכלו ובכוחו עד זיבולא בתרייתא.

בשו"ת בצל החכמה (ח"ד סי' טט) נשאל בדבר שוחטים מומחים מופלגים ביראת שמים ובחסידות, ששמשו לפני החורבן הנורא במלחה"ע השניה, בקהילות חרדיות מפורסמות וממשיכים מאז בעבודתם עבודת הקודש, ואף שעדיין כחם אתם והם בריאים ושלמים, רוצה כעת רב מורה אחד להעבירם ממשרתם לפי שכבר מלאו להם שבעים שנה, על פי המבואר בשו"ת מאיר נתיבים, שיש לגדור גדר שמשבעים שנה ואילך לא ישחוט שום אדם אף שעדיין כחו עמו משום לא פלוג.

והשיב, שגם בעל המאיר נתיבים אין כוונתו שיהא כח ביד הרב להעביר את השו"ב ממשרתו כשזה הגיע לשבעים שנה, אלא דוקא למחות ע"י שיעשה תקנה למיגדר מילתא ראוי ונכון, אבל להעביר שו"ב ממשרתו בלי שתהיה מעיקרא תקנה על כך בודאי לא אפשר. ולהחולקים על המאיר נתיבים גם תקנה אין ראוי לעשות לכך, אלא כל שו"ב ושו"ב נידון כפי מה שהוא וכפי ראות עיני המורה. ולכן בוודאי שאין לסלק השו"בים הנ"ל ממשרתם, ומ"מ בודאי שעל הרב להשגיח על שו"ב בא בימים במשנה השגחה, כי כידוע הרבה פעמים יכול גם חולי קל שעבר לגרום שהאצבעות תשארנה נטולות הרגשה וכיוצ"ב, באדם בא בימים.

חילוני, אם הוא בכלל תינוק שנשבה

יודעים דברי **החזו"א** (יו"ד סי' א סק"ו) שכתב, תינוק שנשבה בין הנכרים דינו כישראל, ושחיטתו מותרת, שהוא בחזקת שאם יודיעוהו וישתדלו עמו כשיעור ההשתדלות שהוא ראוי לשוב, לא יזיד לבלתי שב. אמנם לאחר שהשתדלו עמו והוא מזיד וממאן לשוב דינו כמומר.

ושיעור ההשתדלות תלוי לפי התבוננות הדיינים כאשר יופיעו ברוח קדשם בהכרעת דינו, ומה שנחלקו האחרונים בצדוקים בדורות האחרונים אם חשיבי כאנוסים, היינו בהכרעת שיעור הידיעה שיודעים ממציאיות ישראל ושאבותיהם פירשו מהם ונותנים כתף סוררת, אי דיינינן להו כשיעור ידיעה למיחשב מזיד או לא ואכתי אנוסים הם, ובאמת צריך לדון על כל איש ואיש בפרט, וכמו כן אותם שאבותיו פירשו מדרכי הציבור והוא נתגדל ללא תורה דינו כישראל לכל דבר, ונמי צריך למוד שיעור ידיעתו אי לא חשיב מזיד.

אמנם **באגרות משה** (אבה"ע ח"א סי' פב ענף יא) כתב לעניין אם הם כשרים להעיד בקידושין, שמסתבר שאין לומר שהם נחשבים כנשבו בין העכו"ם מחמת הכפירה שנתפשטה בעולם ונגררו אחריה, כיון שהם במקומות שיהודים כשרים נמצאים וגם אבותיהם מאמינים בה' ובתורתו, רק שהם נגררו בטעותם והיו יכולים ליגרר אחר הכשרים ואבותיהם, ובן נגרר יותר אחר אביו, וא"כ רק בבחירת עצמו בדעתו הרעה נתפתה לרשעים, ואף שמעצמם לא היו כופרים, אבל מאחר שנתפתו והלכו אחרי הכופרים ולא הלכו אחרי הכשרים נחשבים ככופרים תחלה.

והטעם פשוט שהרי הם ראו גם צדיקים וכשרים ויכלו לילך אחריהם והם נתפתו ללכת אחרי הרשעים נחשבים מזידין, וכן הוא שהרי אנו רואים גם צדיקים וכשרים ונתפתו ללכת אחרי הרשעים והם בודאי מזידין וככופרים תחלה, וישנם בכלל מורדין ולא מעלין, וגרועים מהעכו"ם ופסולין לעדות עי"ש באריכות.

עוד כתב (אבה"ע ח"ד סי' נט) לענין עדות שכל זמן שלא חזרו בתשובה והם בטעותם לא עדיפי מעכו"ם, ואין להחשיבם כלל כתינוק שנשבו מאחר שרואים הרבה שומרי תורה ומצוות.

עוד כתב (או"ח ח"ה סי' כח אות כב) באלו שחנכו אבותיהם הרשעים והם אינם יודעים מאומה, יש לדונם כשוגג אף שאינו שוגג ממש, דאף שאביו חינוכו לרשעתו וכפירתו הא עכ"פ ידע וראה משומרי תורה ומצוות, ויודע שיש גדולים ובעלי דעת וחכמה יותר מאביו.

כיוצא בזה כתב **בשבט הלוי** (ח"ט סי' קצח) בשם **הרדב"ז**, בזמנינו וכו' שהרי בכל יום אנו מחזירין אותם למוטב ומושכין אותם להאמין בתורה שבע"פ, ומחריפין ומגדפין את בעלי הקבלה, ואין לדון את אלו לאנוסין אלא כופרים בתורה שבע"פ.

עפ"י כתב השבט הלוי שבעוונותינו הרבים כן הוא בזמנינו שרוב החינוך החילוני הוא להכחיש תורה שבע"פ, ומפרשים מסורת המקרא נגד חז"ל, על כן קשה ליתן להם ממש דין תינוק שנשבה, אע"פ שודאי אנוסין הם ע"י חינוך הרע שנותנים להם.

איסור חתנות עם מומר

בשו"ת דברי יוסף (על יו"ד סי' תשצ אות ד) העיר על מה שכתב התפארת למשה שבמומר אין איסור חתנות, ממה שקיי"ל (יו"ד סי' קכד) שמומר עושה יין נסך במגעו, וסתם יינם אסרו משום בנותיהם, ואם אסרו את יינם מוכח שבנותיהם אסורות, ועוד שבפסוק של איסור חתנות כתיב (דברים ז ד) כי יסיר את בנך מאחרי, ואין מקרא יוצא מידי פשוטו שכוונת התורה שיסיר את בנו מאחרי ה', וחשש זה יש גם במומר.

כך מבואר גם ביהודה יעלה (יו"ד סי' לא) שכתב לאסור להתחתן עם בת מחלל שבת בפרהסיא.

אולם החתם סופר (ח"ו סי' פג) כתב שלענין בנותיהם של מומרים, יש לחלק, שמומר שנטמע בין הגוים הרי הוא כגוי ממש, אבל אם הוא ישראל ועובד ע"ז אפשר שבניו לא ילכו בדרכיו. וכן כתב (יו"ד סי' קכ) על מומר לחלל שבת בפרהסיא שעושה יין נסך במגעו, שאין זה משום איסור חתנות, שהרי מותר להתחתן בבנותיו, וגם לא משום לתא דע"ז הוי, אלא משום קנסא עשאוהו כגוי עובד ע"ז.

ובשו"ת חתן סופר (סי' כח) כתב, שמלשון הר"ן בחידושו לחולין (ד:): משמע שסובר שיש איסור חיתון במומר לע"ז מדרבנן, ואפשר שה"ה למומר מחלל שבת, אך כתב שאין זה ברור מפני שי"ל שבאיסור חתנות יש לחלק בין מומר לע"ז למומר לחלל שבת שיהא מותר וצ"ע.

בישול מומר

בפתחי תשובה (יו"ד סי' קיג סק"א) הביא בשם ספר תפארת למשה שכתב שלפי הטעם שעיקר הגזירה בבישולי עכו"ם היתה משום חתנות, מותר בישול של משומד מפני שאין בו איסור חתנות, אבל לפי הטעם השני שמבואר ב"י מפני שמא יאכילנו דברים אסורים, גם בישול של משומד אסור, משום שהרי הוא ככופר לכל התורה כולה ושמא יאכילנו דברים האסורים.

והוסיף על זה הפ"ת שלפ"ז ה"ה מומר לחלל שבת בפרהסיא או לכל התורה כולה חוץ משתים אלו שדינו כעובד כוכבים, גם כן בישולו אסור ע"ש.

והנה בשו"ת טוב טעם ודעת תליתאה (ח"ב סימן טז), נשאל באשה פונדקית המחללת שבת בפרהסיא אם מותר לאכול מבישוליה, כשיש עליה עכ"פ השגחה מאשה כשרה, והרב השואל הרה"ג ר' אהרון אסאד בן הגאון מהר"י אסאד הביא ראיה לאסור מחידושי הר"ן בסוגיון, שמבואר שאף כשאין איסור חיתון מה"ת מ"מ לא פלוג, וכתב לו, שיפה דימה איסור בישולי עכו"ם לדברי הר"ן שמדבר באיסור י"נ.

וכ"כ הרב קיצור ש"ע בפאת השלחן (סי' עב ס"ב), שמדין סתם יינם דשייך גם במומר לחלל שבת מוכח דלא פלוג רבנן, וגזרו משום עכו"ם שיש בו איסור חתנות, וה"ה לבישול מומר לחלל שבת דלא פלוג רבנן. ודלא כהתפארת למשה.

ועיין במנחת יצחק (ח"ט סי' כה) מה שכתב בזה.

הכהנים ששמשו בבית חוניו לא ישמשו במקדש שבירושלים

כתיב (שמות כד ה) 'וישלח את נערי בני ישראל וגו'. פירש רש"י הבכורות יש לפרש לשון נערי, מפני שאמרו חז"ל כהן ששימש לעבודה זרה פסול לעבודה, וכיון שכולם היו שקועים בעבודה זרה, לקח אותן שהיו קטנים במצרים דלאו בני דעת ובני עונשין ניהו ונעשו גדולי לאחר יציאת מצרים, ואין ראיה מפסח מפני שהיה כענין קרבן במת יחיד, שהרי כל ישראל כשרים לעבודתן משא"כ הכא שהיה קרבן ציבור של כל ישראל, לא הוכשר לעבודה אלא אותן שלא עבדו עבודה זרה ואף שהיו כמה בכורים משבט לוי, כמו שכתב רש"י (במדבר ג לט) בפסוק 'כל פקודי הלוי' וגו' ושבט לוי לא עבדו עבודה זרה במצרים, מכל מקום רצה ליקח מכל ישראל, והיינו דכתיב 'נערי בני ישראל' יש לומר לפי מה דאיתא (סנהדרין טז). שלשה חדשים הראשונים משבא לכלל גדלות נקרא בן, וכיון שאותן שנתגדלו לאחר יציאת מצרים לא היה שלשה חדשים לכך כתיב בני ישראל.

(פנים יפות, משפטים)

הביאי בני מרחוק ובנותי מקצה הארץ הביאי בני מרחוק אמר רב הונא אלו גליות של בבל שדעתן מיושבת עליהן כבנים ובנותי מקצה הארץ אלו גליות של שאר ארצות שאין דעתן מיושבת עליהן כבנות

הביאי בני מרחוק אלו גליות של בבל שדעתן מיושבת עליהן כבנים, שהניחום לעסוק בתורה כדין בנים שמחוייבים בתלמוד תורה, ובנותי מקצה הארץ אלו גליות של שאר ארצות שאין דעתן מיושבת עליהן כבנות, שאנסום ומנעום מלימוד התורה וביקשו לעקור התורה מישראל, אבל עם כל זה החזיקו עצמם בני ישראל בתורה גם בשאר הגליות ומסרו נפשם שלא תשתכח תורה מישראל, לפי שבלא זה אין כלום. לגבי גלות בהורג נפש בשגגה איתא (מכות י). תלמיד שגלה מגלין רבו עמו דכתיב (דברים ד מב) 'ונס אל אחת מן הערים האלו וחי', עביד ליה מידי דתהוי ליה חיותא, וכלשון הרמב"ם (רוצח פ"ז ה"א) וחיי בעלי חכמה ומבקשיה בלא תלמוד כמיתה חשובין, ולכן בכל גליות ישראל הלך עמהם כח התורה מגלין רבו עמו, זוהי החיות האמיתית שיש לבני ישראל חיות הקדושה, והפורש מן החי כפורש מן החיים, ומדה טובה מרובה שכאשר דבוקים בתורה אזי הוא וחי, ולפיכך אחר ברכת שעשה ניסים מברכים שהחיינו, הרמז על חיות התורה שבגלות, שהתורה נותנת כח וקיום לבני ישראל בכל הזמנים ובכל הגליות.

(פני מנחם, לחנוכה)

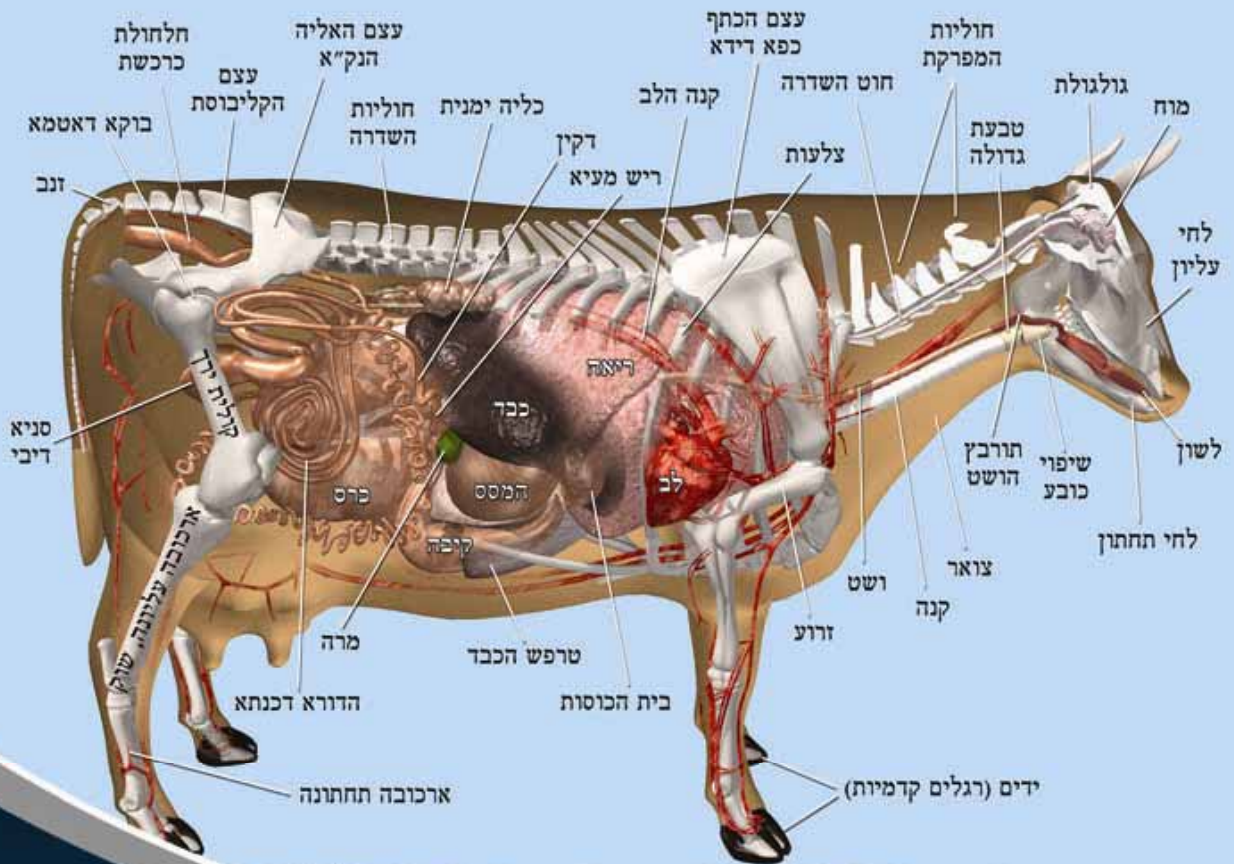
כל העוסק בתורה כאילו הקריב עולה מנחה חטאת ואשם

כתיב (בראשית לב ה) 'כה תאמרו לאדני לעשו כה אמר עבדך יעקב עם לבן גרתי' כו', פירש רש"י ותרי"ג מצות שמרתי, בודאי אין לעשו נפקותא בשמירת המצות של יעקב. אלא דיעקב אמר דבריו גם למלחמה כדאיתא (תנחומא וישלח סימן ו) שנגש לג' דברים, דהיינו אם תרצה להלחם בי יש בי כח לעמוד כנגדך כי יש לי זכות קיום המצות, דרמז לו שלא יחשוב שלא קיים התורה ויתקיים המאמר 'והיה כאשר תריד' וכו' (בראשית כז מ). ויש מקשים היאך אפשר לקיים כל תרי"ג מצות, והלא יש ביניהם מצות הנוהגות לכלל ישראל כגון הקמת מלך ובנין בית המקדש, ויש לומר דאמרינן במנחות כל העוסק בתורת קרבנות כאילו הקריב אותם, הכי נמי קאמר שעסקתי בתורה של כל המצות והוה כאילו קיימתי.

(פירוש הט"ז על התורה, וישלח)

עוז והדר

למי שבאמת רוצה ללמוד מסכת חולין

הפעם הראשונה

שכולנו לומדים חולין,

גם מי שלא לומד דף היומי מוזמן ללמוד ולהבין בפעם הראשונה.

מתיבתא

סדר קדשים החדש של 'עוז והדר' אוצרות נבחרים של ביאור ופשוט, עיון, אגדה והלכה, הקדמות מאלפות לכל נושא אלפי איורים וציורים מרהיבים להמחשת הנלמד

שפה ברורה

סדר קדשים החדש של 'עוז והדר' ביאור ייחודי המקל על הבנת הנלמד הקדמות מאלפות לכל נושא אלפי איורים וציורים מרהיבים להמחשת הנלמד

דף היומי

סדר קדשים החדש של 'עוז והדר' אלפי איורים וציורים מרהיבים להמחשת הנלמד

המהפך של מתיבתא מבית עוז והדר בהבנת מסכת חולין

להשיג בחנויות הספרים המובחרות מוקד הזמנות: 1800-22-55-66

להגדיל תורה ולהאדירה